

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д. изк. Свилен Стефанов за дисертационния труд на кандидата за образователната и научна степен „доктор” Антон Георгиев.

Докторантът Антон Георгиев представя дисертационен труд на тема „Животинските изображения в българската резба от края на XX и началото на XXI век“ за защита на образователната и научна степен „доктор”. Научен ръководител е доц. Роберт Цанев.

Дисертацията е разделена на увод, четири основни части, заключение (съответно с множество номерирани подглави), обобщение на анализите и библиография. Основната текстова част се състои от 181 страници, като към нея е включено приложение, съдържащо 160 страници с подбрани фотографски изображения, пряко свързани с темата. Библиографията включва 38 заглавия от книги, енциклопедии, периодични издания и каталози.

Докторантът е направил необходимите публикации по темата на дисертацията. Авторефератът отговаря на съдържанието на основния труд.

Авторът на дисертационния труд Антон Георгиев е възпитаник на катедра „Резба” на Националната художествена академия. В неговата творческа биография се открояват ред участия в групови и кураторски изложби. Частично съм запознат с неговото творчество и считам, че избраната тема на дисертационен труд стои в тясна връзка с визуалния език на неговото творчество. Животинските изображения в българската резба са

много важна тема, която води началата си (до съвременната резба) още от средните векове. В този смисъл темата е напълно дисертабилна.

Дисертацията е построена като хронологично проучване, което представя стиловите особености на животинските фигури в резбата. Структурата на дисертационния труд е построена принципно правилно. В уводната част са изяснени обекта и предмета на изследването, времевият обхват, целите и задачите, състоянието на научните изследвания по темата, методологията на изследването. Любопитство предизвиква и точката от увода, наречена „Уговорки и уточнения“.

Ползвани са монографичния метод за изследване на отделните автори, но също така – методите на социологическия и културно-историческия анализи. Творбите, които съставляват предмета на настоящия труд са проучвани посредством прилагането на методите на формален, хронологичен, иконографски и сравнителен анализ.

Така в увода са изяснени основните опорни точки на изследването, които проследяват шест основни направления от развитието на българската дърворезба. Докторантът правилно изяснява, че животинските изображения присъстват в българската дърворезба още от Средновековието. Според него през този дълъг период, зооморфните изображения претърпяват трансформации в смислов и художествен аспект. Преминавайки през различни епохи и влияния тези изображения остават в историята на българското приложно изкуство с ясно изразена стилистика, която е неразривна част от народната традиция. Съвсем вярно е подчертано, че българската дърворезба и декоративната каменна пластика са тясно свързани с религията през Средновековието и Възраждането. Не случайно дърворезбените образци през периода на Възраждането са свидетелство, останало като единствен пример за състоянието на българската скулптура, която се обособява на по-късен етап в следосвобожденския период.

Животинските изображения неизменно присъстват в българската дърворезба, като част от композицията и сюжета, но също и като самостоятелен композиционен елемент.

Настоящото изследване се отнася до конкретиката, засягаща основно животинските изображения в произведения, много от които досега не са били предмет на задълбочено професионално проучване. Във връзка с това, за целта на настоящия дисертационен труд е използвана научна литература, включваща анализи на известни български изкуствоведи като проф. Венета Иванова, проф. Маргарита Коева, проф. Валентин Ангелов, Димитър Друмев и др. Дисертацията стъпва и на ред интервюта със значими български резбари, взети от самия автор.

И все пак не трябва да се забравя, че произведенията, спрямо които се осъществява настоящото проучване имат времеви обхват от края на ХХ до началото на ХХІ век.

В първа глава на изследването е направен кратък, но много полезен исторически преглед, свързан с животинските изображения в българската дърворезба от предходни периоди. Целта на този преглед е да бъдат очертани основните свързващи линии между образците от миналото и разглеждания времеви период, свързан конкретно със съвременното изкуство. Връзката е проследена чрез сравнителен анализ в контекста на тяхната пластична и сюжетна характеристика. Тези изследвания са базирани посредством разглеждане на конкретни примери - сандъкът от Терачина, охридската и рилската врати, църковният иконостас преди и след Освобождението през 1878 г., стигайки до съвременния такъв. В този исторически план е добавено и разглеждането на животинските изображения в образователния процес, тясно свързан с практиките, изискващи подготовката на нови кадри. Основната цел на тази историческа ретроспекция е да бъде основата, върху който са изградени тезите на дисертационния труд.

Втора глава наречена „Животинските изображения в българската дърворезба от края на ХХ и началото на ХХІ век – релеф и кръгла пластика, композиция и символика“ е посветена на обстоен преглед на животинските изображения в релефа и кръглата пластика от края на ХХ – началото на ХХІ век. Тя е разделена на пет подзаглавия в хронологичен исторически ред. Петото подзаглавие е обобщаващо за целия период, пряко свързан с художествения и образователен процес. Разгледани са творби на автори, притежаващи най-активен и доминиращ статус, определящ общата стилова и пластична характеристика на посочения период - проф. Асен Василев, проф. Кънчо Цанев, проф. Антон Дончев, Ангел Стефанов, Иван Бубев, Христо Бараковски, Емил Лунгаров и др.

Малко по-късно между утвърдените автори (например като проф. Антон Дончев и проф. Кънчо Цанев), ще се появят нови имена като Роберт Цанев, Йова Бончева, Атанас Янев и др. Докторантът правилно подчертава, че чрез техните творчески търсения дърворезбата придобива различна визия, отговаряща на модерните тенденции в съвременното изкуство.

Много важно е наблюдението и твърдението, че десетилетията след 90-те години на ХХ век са белязани и с развитието на съвременния иконостас, за което най-голяма заслуга има проф. Кънчо Цанев. Част от този принос е уникалният подход на този автор към орнамента и извайването на животинските форми, вероятно като продължение на негови по-ранни кавалетни или монументални творби. При него зооморфната форма е силно стилизирана, умишлено са пренебрегнати анатомичните пропорции. Отражение на неговото новаторство се наблюдава при изработката на двата льва, поставени като пазители на Христовото разпятие в църквата „Св. Висарион Смоленски“ в Смолян.

В трета глава „Зооморфната форма – обект на тълкуване и присъствие в предметите с утилитарно-декоративен характер“ на дисертационния си труд Антон Георгиев разглежда зооморфната форма в три основни линии. Като първи проблем е посочено присъствието на декоративната украса в художествената мебел. Второто подзаглавие разглежда зооморфната форма в предметите с утилитарно-декоративен характер. Последното направление от тази глава очертава наличието на животинските изображения от горепосочените направления в контекста на образователния процес.

В четвърта глава „Животинските изображения в екстериорната пластика, симпозиуми, търсене на нови полета за изява“ изследването е обособено в две подзаглавия, като се концентрира върху зооморфната форма, присъстваща като обект на интерпретация в скулптурните композиции от симпозиумите по дървопластика. Първата част на тази глава представя обобщено, хронологично и аналитично разглеждане на конкретни симпозиуми и пленери, в които присъстват зооморфни форми. Второто подзаглавие дава описателен и сравнителен анализ на конкретни примери, представящи творби на автори, включващи и разглеждащи зооморфната форма в симпозиумите по дървопластика. Тук буквално е изведена цялостната картина на съвременната българска резба чрез нейните най-актуални автори.

Заключението убедително синтезира тезите, изложени в основното изложение. Приносите на дисертационния труд да изведени коректно.

Още в увода си докторантът отбелязва, може да се събере още материал по темата и още много произведения да бъдат изследователски интерпретирани. Но това в никой случай не омаловажава постигнатото в дисертацията на Антон Георгиев. Напротив, тя трябва да се разглежда като едно много добро начало на изследвания в посока на съвременното

състояние на българската резба и скулптура от дърво. Наред с коректната интерпретация животинския образ и неговия развой във времето, в труда е изведен и систематизиран важен визуален и друг документален материал. Това са вече споменатите интервюта и особено съставянето на албум с репродукции на творби от периодите, които са обект на изследването. Дори само това говори за съвестно извършена работа от страна на докторанта.

В заключение, може с основание да се каже, че пред нас е дисертационен труд, съдържащ в себе си много фактология, която е интерпретирана по един подходящ начин. И който е неразривно свързан с личното творчество на докторанта. Поради това предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Антон Георгиев образователната и научна степен „доктор“.

проф. д. изк. Свилен Стефанов

16. 05. 2024 г.